

EDIDACTIEF Special

OPINIE EN ONDERZOEK VOOR DE SCHOOLPRAKTIJK

in opdracht van

Onderwijs blijvend verbeteren

Amsterdamse scholen werken evidence-informed

Colofon

Deze special is gemaakt in opdracht van Onderwijskennis Netwerk Amsterdam (ONA). ONA biedt een kennisinfrastructuur om het Amsterdamse basisonderwijs blijvend te verbeteren. Dit doet ONA samen met leraren, schoolleiders, schoolbestuurders en andere onderwijsprofessionals, ondersteund door onderzoekers en experts van diverse kennispartners. Evidence-informed werken is het uitgangspunt.

Coördinatie en eindredactie:

Flore Clerkx, Tijana Prokic-Breuer, Selma Janssen (ONA), Carolien Drijfhout, Bea Ros (Didactief)

Coverbeeld: Marco Okhuizen

Vormgeving: FIZZ | Digital agency
www.fizz.nl

Voor meer informatie over specials kunt u zich wenden tot de redactie van Didactief, Panamalaan 1L 1019 AS Amsterdam, tel. 06 20 61 20 70, www.didactiefonline.nl, redactie@didactiefonline.nl

De redactie dankt de volgende sponsor:

Kom kennismaken met ONA

Werk je in het Amsterdamse basisonderwijs en ben je nog niet bekend met ONA? Kom dan op woensdag 25 september 2024 naar onze inspiratiemiddag. Je kunt er meteen deelnemen aan diverse inspiratielezingen en deelsessies, onder andere over effectief leesonderwijs en meertaligheid.

Ken je ons al langer? Dan weet je dat kennisdeling, evidence-informed werken en professionalisering van én door leraren onze kernwaarden zijn. Deze waarden staan ook centraal tijdens deze bijeenkomst. Kom vooral jouw kennis delen en vergroten.

We zien je graag in De Nieuwe Liefde in Amsterdam Oud-West. Scan de QR-code voor meer informatie en aanmelding.

Onderwijs blijvend verbeteren

Door kennis uit onderzoek én praktijk bij elkaar te brengen, kunnen we het onderwijs verantwoord en duurzaam verbeteren. In Amsterdam slaan wetenschappers, scholen en de gemeente hiervoor de handen ineen. In deze special deelt Onderwijskennis Netwerk Amsterdam (ONA) ervaringen rond evidence-informed werken.

4

Samen sterker

Wat werkt om achterstanden in het onderwijs in te halen? Met die vraag stapte de gemeente Amsterdam in coronatijd naar Education Lab NL. Het was de start van een gelijkwaardige samenwerking tussen gemeente, kennisinstellingen en scholen.

8

Werken aan taalonderwijs

Integraal taalonderwijs is nodig om leerlingen leesvaardiger te maken. De Alan Turingschool en de Pro Rege School helpen andere scholen vooruit met lezen. Op basis van kennis uit onderzoek én de eigen praktijk.

12

Leren begint bij gedrag

Twaalf jaar geleden besloot basisschool De Driemaster gericht aandacht te besteden aan gedrag van leerlingen. Nu trainen ze andere scholen rond dit thema. 'Door kennis te delen kunnen we samen het onderwijs naar een hoger plan tillen.'

En verder:

8 Evidence-informed werken in de praktijk | **11** Het LerarenLab: samen voor behoud van leraren | **14** Wereldwijs geeft masterclass over formatieve aanpak

Amsterdamse scholen leren van elkaar

Marjolein Moorman

Wethouder Onderwijs,

Jeugd(zorg) &

Armoedebestrijding Gemeente

Amsterdam

Goed onderwijs helpt ons onze talenten te ontdekken. Goed onderwijs leert ons de weg te vinden in de wereld. Goed onderwijs zorgt dat we kunnen worden wie we willen zijn. Goed onderwijs is belangrijk. Maar niet vanzelfsprekend. Dat bleek maar weer uit de Staat van het Onderwijs van dit jaar. De kwaliteit van het onderwijs in Nederland daalt en de verschillen tussen scholen nemen toe. Waar je wieg staat, waar je opgroeit, wordt steeds bepalender voor je toekomst.

Om die tweedeling tegen te gaan, is er veel nodig. Veel geld, veel durf, veel aandacht. En veel bereidheid om elkaar te helpen. Niet voor niets was één van de aanbevelingen van de Onderwijsinspectie: leer van elkaar, neem een voorbeeld aan de scholen waar het goed gaat.

Dat is precies wat er gebeurt binnen het Onderwijskennis Netwerk Amsterdam (kortweg ONA in de rest van dit magazine). Amsterdamse scholen helpen elkaar om beter te worden. De afgelopen jaren hebben we met NPO-middelen geïnvesteerd in een netwerk van onderzoekscholen en expertleraren die evidence-informed werken. Zij delen hun kennis vervolgens weer met collega's. Zo verspreidt kennis zich als een olievlek over Amsterdamse basisscholen.

Natuurlijk gaat dat niet vanzelf. Met het enorme lerarentekort is het een uitdaging voor scholen om tijd en energie te steken in kennisdeling. En dan moet je ook nog je beste leraren vrijspelen om collega's van andere scholen te helpen.

Ondersteuning vanuit schoolbesturen en gemeente is dan ook onmisbaar. Tegelijk is deze vorm van professionalisering aantrekkelijk en uitdagend voor leraren en biedt het kansen om hen voor het onderwijs te behouden.

ONA is een voorloper in Nederland. De tijd van proeftuinen en uitproberen is voorbij. Inmiddels wordt het Amsterdamse voorbeeld ook landelijk gevolgd met Ontwikkelkracht. En hier in Amsterdam blijven we het ONA-netwerk uitbreiden door nog meer leraren op te leiden en kennis te laten delen. Uiteindelijk willen we dat alle basisscholen in Amsterdam aangesloten zijn. Zodat we allemaal van elkaar blijven leren en doen wat zo belangrijk is: alle Amsterdamse kinderen goed onderwijs geven. ■

'Professionalisering
maakt ook het
lerarenvak uitdagend'

Samen voor beter onderwijs

Tijana Prokic-Breuer

Het onderwijs in Amsterdam is vol uitdagingen. Hoe werk je effectief en duurzaam aan goed onderwijs? Binnen ONA slaan gemeente, basisscholen en wetenschappers de handen ineen.

‘Wetenschap en praktijk kunnen zoveel van elkaar leren’

Het lerarentekort, dalende prestaties in basisvaardigheden, kansenongelijkheid en daarbovenop de coronacrisis die problemen nog eens versterkt. Het maakte de vraag urgenter dan ooit: wat werkt nu om achterstanden in het onderwijs in te halen? ‘Met die vraag kwam wethouder Marjolein Moorman in de zomer van 2021 naar Education Lab,’ vertelt Tijana Prokic-Breuer,

directeur en medeoprichter van onderzoeksnetwerk Education Lab NL en programmaleider van ONA. Gemeente Amsterdam wilde de NPO-gelden gebruiken om het basisonderwijs duurzaam te gaan verbeteren. Het was een kans voor Education Lab

om een droom uit te werken om Amsterdam-breed evidence-informed te werken aan onderwijsverbetering. ‘We beseften gelijk dat we voor duurzame en toepasbare innovatie heel nauw zouden moeten samenwerken met het veld. Schoolleiders Eva Naaijken en Martin Bootsma van de Alan Turingschool en een aantal bestuurders werden samen met ons initiatiefnemers. Ook zochten we de samenwerking met het hele BBO.’ Dit BBO, Breed Bestuurlijk Overleg oftewel de vereniging van schoolbesturen in het primair en speciaal onderwijs in Amsterdam, stapte enthousiast in. ‘Schoolbesturen hadden de behoefte verder vorm te geven aan kennisdeling tussen scholen,’ zegt Selma Janssen, programmamanager ONA vanuit het BBO. ‘Zeker na een stressvolle coronatijd waarin scholen in de overleefstand stonden en onderwijsverdieping grotendeels stillag.’ Zo ontstond een samenwerking tussen schoolbesturen, kennisinstellingen (via Education Lab) en de gemeente.

Wat is er bijzonder aan deze samenwerking?

Janssen: ‘In Amsterdam werkten onderzoek, praktijk en gemeente niet eerder vanuit een gelijkwaardige rol samen aan onderwijsverbetering. Dat heeft grote meerwaarde, want we kunnen zóveel van elkaar leren. Onderwijsprofessionals in scholen hebben enorme expertise vanuit de praktijk. Binnen ONA verbinden we hun praktijkkennis aan de beste kennis vanuit de wetenschap. Om het vervolgens via *peer-to-peer learning* met andere scholen te delen.’

Prokic-Breuer: ‘Doordat wetenschap en werkveld samenkomen, kunnen we scholen helpen om echt evidence-informed te werken. Binnen ONA doelen we daarmee vooral op een onderzoekende manier van werken. We hebben daar een cyclus voor ontwikkeld.’

Blik vanuit de gemeente

‘De verschillen tussen scholen in Amsterdam zijn groot en dat zorgt voor kansenongelijkheid. Als gemeente willen en moeten we daar wat mee, vooral rond twee cruciale thema’s: leerachterstanden en het lerarentekort. Dat kan je niet alleen bij schoolbesturen leggen, maar vraagt ook expertise vanuit wetenschap. En een actieve bijdrage van ons als gemeente.’

Wij zijn niet alleen aanjager en facilitator, maar zitten elke drie weken om tafel met het BBO en Education Lab. Om mee te denken, een vinger aan de pols te houden en in te brengen wat wij weten vanuit andere netwerken en stakeholders in de stad. Want we hebben een gedeeld belang: goed onderwijs voor alle kinderen in Amsterdam. Samenwerking is de sleutel om daar te komen.’ – **Ilse Raaijmakers, beleidsadviseur onderwijs bij gemeente Amsterdam**

Selma Janssen

Werken aan kwaliteit

'Het is nu meer dan ooit belangrijk te werken aan onderwijskwaliteit met kennis van 'wat werkt'. Als bestuurder bied ik schoolleiders en leraren tijd en ruimte om trainingen te ontwikkelen en geven. Het is mooi dat alle Amsterdamse onderwijsprofessionals, ook buiten mijn bestuur, hiervan kunnen profiteren. Zo werken we in de stad samen aan goed onderwijs voor alle leerlingen.' – **Jonne Gaemers, voorzitter College van Bestuur AMOS onderwijs**

Nu is cyclisch werken in het onderwijs op zich niet nieuw, maar dit gebeurt lang niet altijd in combinatie met het benutten van kennis uit de literatuur.'

Hoe gaat ONA te werk?

Prokic-Breuer: 'ONA is van en voor het onderwijs. We hebben daarom scholen gezocht die als voorbeeldscholen willen fungeren. Daar kwamen veel aanmeldingen voor; scholen geloofden in het idee en wilden er tijd voor vrijmaken. Uiteindelijk hebben we vier onderzoeksscholen geselecteerd. Met hen zijn we een jaar intensief opgetrokken om te komen tot een gemeenschappelijke taal over evidence-informed werken en ervoor te zorgen dat zij de standaard uitdragen die we met elkaar voor ogen hebben.'

Janssen: 'Samen met wetenschappers hebben de scholen ook een professionaliseringsaanbod ontwikkeld. Expertleraren trainen nu andere Amsterdamse schoolteams en leraren, zowel in evidence-informed werken in het algemeen als rond bepaalde thema's, zoals leesonderwijs of gedrag.'

Prokic-Breuer: 'Daarnaast hebben we onderwijslabs waarin scholen en wetenschappers in co-creatie aan nieuwe aanpakken werken. Op dit moment zijn dat het TaalLab en LerarenLab. Tot slot maken we kennis toegankelijk met praktijkkaarten en toolkits op onze site.'

Zien jullie al resultaten?

Janssen: 'Het eerste grote resultaat is dat ONA leeft. We zijn pas een jaar echt van start en toch is al een kwart van de Amsterdamse scholen betrokken.'

Prokic-Breuer: 'Het effect op de kwaliteit van het onderwijs is iets van de lange adem, maar het is fantastisch hoe enthousiast scholen zijn om kennis te delen. We horen terug dat leraren blij zijn met deze kans om bij te dragen aan goed onderwijs in Amsterdam en

tegelijk zichzelf te ontwikkelen, zodat hun rol als professional gelaagder wordt. Op die manier draagt ONA ook bij aan behoud van leraren.'

Waar ligt de focus op voor komende jaren?

Janssen: 'We willen nog veel meer scholen en leraren in staat stellen hun aanpakken te delen. Zodat het aanbod aan trainingen de komende schooljaren steeds groter wordt en de olievlek zich verder verspreidt. Gemeente en schoolbesturen zijn gelukkig bereid hierin te blijven investeren.'

Prokic-Breuer: 'Daarnaast willen we meer kennisinstellingen betrekken die een rol kunnen vervullen om onderzoek en beleid te verbinden. Gelukkig weet ook de gemeente ONA steeds beter te benutten, zoals nu bij het Leesoffensief.'

Waar ben je vooral trots op?

Janssen: 'Op de vier ONA-onderzoeksscholen: Pro Rege, De Driemaster, Alan Turing-school en Wereldwijs. We hebben veel van ze gevraagd en ze hebben keihard gewerkt. Het is geweldig om te zien hoe ze nu trainingen staan te geven! Deelnemers waarderen het dat er iemand voor de groep staat die weet waar hij het over heeft en zelf in de praktijk met vallen en opstaan wijs is geworden.'

Prokic-Breuer: 'Ik ben trots op de fantastische wetenschappers die we aan boord hebben. Wetenschappers die niet alleen gaan voor wetenschappelijke A-publicaties, maar echt kiezen voor impact in de praktijk. Het zorgt ervoor dat we samen nieuwe aanpakken ontwikkelen die direct toepasbaar zijn. Zo is in het TaalLab samen met leraren een preteaching-training gemaakt die we nu op zeven scholen testen om taalachterstanden te voorkomen en weg te werken. Fantastisch toch?' ■

'Scholen geloofden in het idee en wilden tijd vrijmaken'

Meer grip op kwaliteit

Blijven prestaties van leerlingen structureel achter? Schaf dan niet zomaar een nieuwe methode aan, maar analyseer eerst de oorzaak en mogelijke oplossingen grondig. Basisschool Pro Rege onderzoekt met een vijfstappenplan hoe zij het rekenonderwijs effectief en duurzaam kunnen verbeteren.

Basisschool Pro Rege in Amsterdam Nieuw-West kampte met een probleem: de eindtoetsscores voor rekenen liepen sinds enkele jaren terug. Aanvankelijk weet het team de oorzaak hiervan deels aan de lockdowns tijdens de coronapandemie. En wellicht speelde de betrekkelijke onervarenheid van een aantal kersverse leerkrachten ook een rol. Maar toen het team beter ging kijken, ontdekten ze dat de scores in alle groepen achterbleven – ook bij zeer ervaren docenten. Tijd om in te grijpen dus.

‘We dachten te snel dat we de oplossing hadden’

‘Normaliter wordt er dan een werkgroepje gevormd. Dat bedenkt een plan en vervolgens wordt er een nieuwe onderwijsmethode aangeschaft,’ vertelt Gijs Damen, leerkracht groep 5 bij Pro Rege. Maar via ONA maakte hij kennis met het 5D-model, een methode om evidence-informed te kijken naar knelpunten in het onderwijs. Het leek hem de ideale aanpak voor een gedegen probleemanalyse en goed onderbouwde strategie. Pascal Riet, schoolleider van Pro Rege, stelde een werkgroep samen met IB’ers en leerkrachten. Damen zelf werd een dag per week vrijgevoerd om onderzoek te doen.

Arbeidsintensief

Inmiddels is de school een jaar verder. Om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen, analyseerde de werkgroep de huidige lesmethode tijdens studiedagen en deed uitgebreid

Gijs Damen

literatuuronderzoek. Damen: ‘Zo kwamen we erachter dat de manier waarop we ons rekenonderwijs inrichtten, eigenlijk achterhaald is. We deelden de leerlingen bijvoorbeeld in niveaugroepen in en dat is, zo blijkt vanuit wetenschappelijk onderzoek, totaal ineffectief. We ontwerpen nu een betere aanpak en maken daar allerlei producten voor. Zoals kwaliteitskaarten waarmee leerkrachten hun rekenles en didactische middelen kunnen monitoren en evalueren. Daarmee zitten we in de Design-fase van het 5D-model. Volgend schooljaar starten we de uitvoerende fase – Determine. We testen dan een nieuwe lesmethode en zullen regelmatig evalueren of die het gewenste effect heeft. Zo niet, dan gaan we weer terug naar de tekentafel.’

Het toepassen van het 5D-model is onmiskenbaar arbeidsintensief en tijdrovend. En tijd is meestal niet iets waar leerkrachten ruim over beschikken. Levert dat in de praktijk geen probleem op? ‘Wij hebben gelukkig een schoolleider die zegt: als we goede resultaten willen, moeten we hier gewoon tijd voor maken,’ zegt Damen. ‘Het was wel even een zoektocht hoe je die tijd effectief indeelt. In het begin zetten we van alles in Excelbestanden, zonder dat we er goed over nagedacht hadden wat die resultaten ons zouden vertellen. Of we dachten te snel dat we de oplossing al hadden. Gelukkig hielpen wetenschappers van Education Lab ons bij het maken van gevalideerde vragenlijsten en het zoeken naar de juiste literatuur. Maandelijks kwamen ze langs om te evalueren: welk resultaat verwacht je precies? Wat heb je al bereikt? En wat heb je nog nodig? Dat was heel fijn.’

Complexe puzzel

Eén van die sparringpartners is Ilja Cornelisz, onderzoeker bij Education Lab NL (initiatiefnemer van ONA) en medebedenker van het 5D-model.

5D-model

Bij een evidence-informed aanpak verbeter je het onderwijs op basis van kennis en data uit (praktijk)onderzoek. ONA gebruikt hiervoor het 5D-model, een onderzoekscyclus die bestaat uit vijf verschillende fases. Deze moet je stuk voor stuk zorgvuldig doorlopen om tot een effectieve, duurzame en wetenschappelijk onderbouwde onderwijsverbetering te komen.

Elke D in het model verwijst naar een fase in het proces: het vaststellen van het probleem (**Detect**), bepalen welke interventies voor wie van nut zijn (**Diagnose**), ontwerpen en implementeren van een interventie/handeling (**Design**), evaluatie van de effecten: wat werkt voor wie in de praktijk (**Determine**) en ten slotte het zorgvuldig vertellen van de resultaten naar een handelingsplan (**Decide**).

‘Onderwijsveranderingen worden vaak met veel enthousiasme doorgevoerd, maar de effecten ervan worden lang niet altijd geëvalueerd,’ legt hij uit. Terwijl, hoe duidelijker de oorzaak van een probleem is, hoe gericht de oplossing kan zijn. ‘Daarom is het belangrijk dat je met het hele team overeenstemming bereikt over wát het probleem is en dat je de vraagstelling goed onderbouwt. Welke verbeteringen wil je bereiken? Hoe meet je straks of nieuwe leermethodes

‘Wetenschap en praktijk kunnen heel goed samengaan’

inderdaad de juiste resultaten opleveren? Dat is een complexe puzzel. Het 5D-model helpt om daar systematisch over na te denken.’ En ja, goed nadenken vraagt tijd, geeft hij toe. Maar dat vertragende proces vooraf leidt wel tot betere uitkomsten achteraf – en dus uiteindelijk tot versnelling. ‘Doordat iedereen er intensief over nadent, is de kans dat een nieuwe methodiek toch niet werkt, veel kleiner.’

Kennisessies

Veel scholen tonen interesse voor het 5D-model, merkt Cornelisz tot zijn verrassing. Samen met Damen en andere medewerkers van Pro Rege organiseert hij nu

Ilja Cornelisz

binnen ONA masterclasses voor andere Amsterdamse leerkrachten. ‘Het doel is vooral enthousiasmeren,’ zegt Damen. ‘Want je in drie uur tijd alles eigen maken, dat lukt niet. In zo’n sessie kun je wel laten zien hoe je ondanks tekort aan geld en menskracht toch grip kunt krijgen op de kwaliteit van je onderwijs. Dat heeft ook veel meerwaarde voor de sfeer binnen het team.’ Deelnemers ontvangen bovendien een praktische hand-out. Daarnaast is Cornelisz bezig met de ontwikkeling van een *serious game* om het 5D-model tijdens de sessies makkelijker te kunnen doorgronden. ‘Dat wordt deels een bordspel en er komt ook een online applicatie. Via een rollenspel leer je als groep samen te werken en na te denken over elkaars ontwikkeling en casussen. Het is niet alleen zenden,’ zegt hij tevreden. ‘In de kennissessies wordt veel informatie uitgewisseld. Daar leer ik zelf ook van. Het is leuk om te merken hoe goed wetenschap en praktijk kunnen samengaan.’ ■

Scan de QR-code voor de toolkit ‘Evidence-informed werken in de praktijk’ die samen met de ONA-onderzoeksscholen is ontwikkeld.

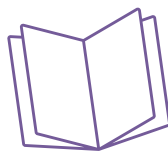

Interesse in de masterclass ‘Evidence-informed werken met het 5D-model’? Scan de QR-code voor meer informatie en aanmelding.

Aan de slag met taal

Aldo Rooijendijk van Pro
Rege (links) en Ingrid
Elijzen van de Alan
Turingschool helpen andere
scholen vooruit met lezen

Stop met begrijpend lezen als los vak en maak werk van integraal taalonderwijs. Dat advies geven expertleerkrachten Aldo Rooijendijk (Pro Rege school) en Ingrid Elijzen (Alan Turingschool) in hun trainingen over effectief leesonderwijs mee aan collega's van andere basisscholen. De twee zien het als een goede start, daarna begint het echte werk.

Zeven jaar geleden gooide de Alan Turing-school het roer van het leesonderwijs radicaal om. 'Dat was hard nodig, want onze leesresultaten waren slecht,' vertelt Ingrid Elijzen. Gekozen werd voor thematisch onderwijs, waarbij lezen is geïntegreerd in de zaakvakken. Dat geldt ook voor technisch lezen, alleen in groep 3 is dit nog een apart lesonderdeel.

De school koos niet zomaar een andere koers, maar verdiepte zich eerst grondig in inzichten uit onderzoek over effectief leesonderwijs. Sleutelwoorden daarbij zijn rijke, authentieke teksten en thema's en ruim baan voor kennis. Want tekstbegrip, zo weten alle leesonderzoekers, staat of valt met woordenschat en kennis van de wereld. Eén van de inspiratiebronnen voor de school daarbij is E.D. Hirsch, die aantoonde dat een kennisrijk curriculum meer zoden aan de dijk zet dan een nadruk op losse vaardigheden. 'Zeker voor leerlingen uit taalarme gezinnen is een ruim kennisaanbod essentieel,' vertelt Elijzen. 'Voor hen kunnen we als school echt het verschil maken. Als zij de kennis en het leesplezier niet op school meekrijgen, krijgen ze het nergens.'

Verandering leiden

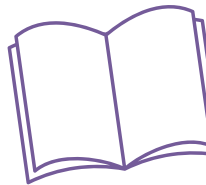
Op Pro Rege vormden niet zozeer slechte scores, maar ongemotiveerde leerlingen de reden voor een ommezwaai. De kale tekstjes in de lesmethode voor begrijpend lezen boden te weinig uitdaging. Dat kan en moet anders, dacht Aldo Rooijendijk. Via via hoorde hij over het nieuwe leesonderwijs op de Alan Turingschool. Samen met collega Bo Gemmel volgde hij een training bij expertleerkracht Heleen Buhrs van de Alan Turingschool over effectief leesonderwijs, waaronder close reading. Hierbij verdiepen leerlingen zich actief in uitdagende teksten. Dat willen wij ook, dacht Rooijendijk. 'We wilden eerst een extern iemand voorstellen om close reading bij ons in te voeren, maar het managementteam zei: dat kunnen jullie best zelf. Ik ben heel blij dat we die tijd en dat vertrouwen hebben gekregen, want het is ontzettend leuk om zo'n onderwijsverandering te mogen leiden. Het is één van de redenen dat ik hier nog steeds zit.' Pro Rege geeft zijn eigen draai aan de close reading-methode. Officieel moet je leerlingen in drie sessies

door de tekst heen leiden, van oppervlakkige naar steeds diepere verwerking. 'Wij stellen oppervlakkige en diepe vragen door elkaar, het is vaak gekunsteld om dat te scheiden.' Elijzen herkent het helemaal: 'Op een gegeven moment werden die drie sessies een doel op zich. Bovendien werkt het voor leerlingen ook niet motiverend om telkens weer opnieuw die tekst in te moeten.'

Standaard

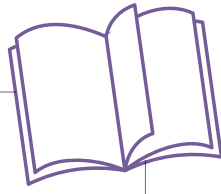
Op de Alan Turingschool is van meet af aan een teambrede, door de directie gedeelde visie: we laten ons leiden door inzichten uit onderzoek. 'We hebben vastgelegd hoe we willen dat een leesles eruit ziet en monitoren dat ook: gaat het zoals we willen en lukt het elke leraar?' vertelt Elijzen. 'Ons motto is: autonomie van de leraar komt na de standaard.' Die standaard bewaken vraagt continu aandacht, in de vorm van scholing van nieuwe collega's tot en met bij elkaar meekijken in de les.

'Na de training moeten leraren zelf aan de slag'

TaalLab

Werken aan beter taalonderwijs staat ook centraal binnen TaalLab van ONA. Hierin trekken onderzoekers, schoolleiders en leraren samen op om taalachterstanden tegen te gaan. Dat begint met het in kaart brengen van de knelpunten en mogelijke oorzaken. Vervolgens verdiepen deelnemers zich in wat er uit onderzoek bekend is over effectieve aanpakken en ook in bestaande kansrijke aanpakken uit de praktijk. Op basis daarvan ontwikkelen onderwijsprofessionals en onderzoekers samen, in co-creatie, een kansrijke aanpak voor het tegengaan van taalachterstanden op Amsterdamse scholen. Deelnemende leraren proberen deze op de eigen scholen uit, waarbij onderzoekers ook meekijken. Als de aanpak inderdaad veelbelovend is en mooie resultaten laat zien, wordt deze gedeeld met andere scholen.

Kennis vergroten

‘Ik ben ervan overtuigd dat we meer leraren kunnen behouden voor het onderwijs als we hen de mogelijkheden bieden om zich te ontwikkelen. Op de ONA-onderzoeksschool binnen mijn bestuur vergroten leraren hun kennis en vaardigheden en zetten deze in om andere leraren te trainen en begeleiden. Dit werkt inspirerend en motiverend voor zowel de trainers als de trainees.’ – **Willem Kuijpers, College van Bestuur ASKO**

Op Pro Rege is het zover nog niet, vertelt Rooijendijk. ‘We hebben wel afspraken gemaakt, maar er is nog geen standaard die door iedereen wordt nageleefd. Er zijn nog grote verschillen tussen leraren. Zo’n verandertraject kost tijd, wij zijn nog maar drie jaar bezig.’

Neem de tijd. Precies die les uit de eigen praktijk dragen Rooijendijk en Elijzen ook over aan collega’s van andere scholen. Als voorbeeldscholen verzorgen Pro Rege en de Alan Turingschool sinds dit schooljaar binnen het ONA-netwerk trainingen (drie of vier bijeenkomsten van drie uur) over hoe je je leesonderwijs kunt verbeteren. Aan bod komen onder meer het belang van kennis, werken vanuit doelen en het zelf ontwerpen van leeslessen. De Alan Turingschool geeft daarnaast nog een aparte training over praten over jeugdliteratuur, gebaseerd op de methode van Gertrud Cornelissen over het voeren van literaire gesprekken.

Rooijendijk laat cursisten snel zelf aan de slag gaan met leeslessen ontwerpen en uitproberen in de eigen klas. Hij komt ook op lesbezoek en geeft feedback. ‘De volgende stap is: hoe krijg je je team en MT mee? Daarvoor willen we ook nog een training opzetten. Met die twee trainingen samen sta je sterk: dan kun je top-down en bottom-up werken combineren.’ Heel belangrijk, knikt Elijzen. ‘Onze trainingen zijn een goede start, maar daarna moet je op je eigen school aan de slag. Wij reiken kennis aan leraren aan, maar het is belangrijk dat een schoolleider dezelfde visie deelt. In je eentje de kar trekken werkt niet.’

Zelf ontwerpen

Beide scholen gebruiken nog wel een methode voor spelling, maar hebben de methode voor begrijpend lezen de deur uit gedaan en gebruiken die voor taal selectief. Want veel onderdelen komen al langs in de geïntegreerde leeslessen. Het werken zonder methode stelt wel hoge eisen aan het team. ‘Het kost veel tijd om zelf teksten te zoeken en daarbij lessen te ontwik-

kelen. Daarbij moet je ook heel goed weten wat je wilt dat je leerlingen kennen en kunnen. Dat vereist dat je de doelen heel goed in je hoofd hebt zitten,’ licht Elijzen toe. ‘Een veelgestelde vraag van deelnemers aan onze training is: waar vind ik rijke teksten? Dat begint met het kiezen van kennisrijke thema’s. Bij een thema als ‘het zwembad’ is het bijvoorbeeld lastig om goede teksten te vinden. Zorg verder dat je heel goed weet wat je kinderen wilt leren. Het werken met vooraf geformuleerde, specifieke doelen zoals ‘Ik weet wat verwoestijning is’, maakt het vinden van een goede tekst makkelijker.’

Rooijendijk beaamt dat het zelf ontwerpen en geven van een goede les in het begin moeilijk is. ‘Je begint vanuit het niets en het vraagt veel denken, plannen en oefenen. Neem er, nogmaals, echt de tijd voor om dat in je vingers te krijgen. En oefen het ontwerpen van lessen bij voorkeur samen, bijvoorbeeld per bouw.’ Elijzen: ‘Maak het ook behapbaar voor jezelf. Een goede tekst selecteren en een lesdoel stellen, is al een mooi begin. Je kunt dit prima opstarten naast de lesmethode. Stel jezelf vaker de vraag: waarom laat ik leerlingen deze tekst lezen? En zet naast de tekst uit de methode eens een rijke tekst over hetzelfde thema er naast.’

‘Uiteindelijk wil je dat alle leerlingen lezers worden’

Wat ze van hun training vooral hopen? ‘Dat collega’s van steeds meer scholen inzien dat alle taalvaardigheden samenhangen en elkaar versterken,’ aldus Rooijendijk. ‘En dat ze gaan ervaren dat leerlingen van deze leeslessen helemaal ‘aan’ gaan. Want dat is de grootste winst van de nieuwe aanpak: leerlingen zijn veel gemotiveerder om te lezen.’ Elijzen vult aan: ‘Uiteindelijk wil je dat alle leerlingen lezers worden. Wij leggen de lat vanaf groep 1 heel hoog en dat werkt. Leerlingen leren ontzettend veel over de wereld en worden betere lezers. Dat zien we terug in de resultaten in ons leerlingvolgsysteem en in de boeken die leerlingen kiezen. De teksten in onze leeslessen zijn echt van een ander niveau dan in het begin.’ Rooijendijk besluit: ‘Met onze training laten we collega’s zien wat effectief leesonderwijs is en hoe je dat kunt aanpakken. We planten zaadjes. Zo is het bij mij ook begonnen.’ ■

Scan de QR-code voor het actuele aanbod rond taalonderwijs bij ONA.

Leraren behouden: draai aan de juiste knoppen

Het water staat Amsterdamse scholen aan de lippen als het gaat om het lerarentekort. In het LerarenLab van ONA slaan onderzoekers en scholen de handen ineen om leraren te behouden voor de klas. Vijf vragen aan kartrekker Inge de Wolf.

Wat doet het LerarenLab?

‘Het is een plek waar we met leraren, schoolleiders en onderzoekers in co-creatie werken aan effectieve aanpakken om het lerarentekort tegen te gaan. In het lab maken we gedegen analyses van wat er mis is en waar dus aangrijpingspunten zitten voor effectief beleid. Zodat de aanpakken die we vervolgens ontwikkelen, ook echt kansrijk zijn.’

Wat hebben jullie al geleerd?

‘In Amsterdam zien we een enorme weglek van starters: één op de drie leraren is binnen twee jaar weg. We hebben diepte-interviews gedaan met leraren die het Amsterdamse onderwijs hebben verlaten, die buiten de Randstad zijn gaan werken én die zijn gebleven. Daaruit blijkt dat werkdruk de voornaamste reden is om te stoppen. En dus niet de slechte woningmarkt, zoals vaak wordt gedacht. Als tweede komt tegenvallende kwaliteit van het schoolleiderschap en op de derde plek staat weinig flexibiliteit, het altijd aanwezig moeten zijn. Los hiervan zien we dat maatregelen om het lerarentekort tegen te gaan, vaak niet aansluiten bij de belangrijkste oorzaken en dus niet het gewenste effect hebben.’

Heb je daar een voorbeeld van?

‘Gemeente Amsterdam heeft een bonus ingesteld voor leraren op scholen met een hoog schoolgewicht. Leraren gebruiken het extra salaris vooral om minder te gaan werken. Gezien de ervaren werkdruk is dat te begrijpen, maar netto levert het scholen weinig op. Ook manieren van ‘anders organiseren’ hebben we onder de loep genomen. Zo blijkt het samenvoegen van klassen schadelijk: de werkdruk neemt toe en de aandacht per leerling af. Leerlingen naar huis sturen, bijvoorbeeld met een vierdaagse schoolweek, is funest voor met name kwetsbare kinderen. Maar het inzetten van anders bevoegden werkt weer wel goed.’

Hoe zoek je naar kansrijke aanpakken?

‘We zoeken in literatuur naar wat bewezen effectief is in andere landen. En we zoeken goede voorbeelden in de Nederlandse of zelfs Amsterdamse praktijk. Die twee dingen samen geven een goede garantie dat iets werkt. Dat een starter bijvoorbeeld begeleiding nodig heeft, blijkt uit onderzoek én weet een goede schoolleider uit ervaring. We zijn nu bezig met een inductieprogramma dat moet leiden tot werkdrukverlichting bij starters. We weten inmiddels: er is geen *quick fix*. Maar met de juiste kennis kunnen we in ieder geval aan de juiste knoppen draaien. Werkdrukreductie, investeren in schoolleiders en goed werkgeverschap leiden tot behoud van leraren. Daar hopen we komend jaar meer concrete, effectieve maatregelen in te ontwikkelen.’

Wat hebben scholen buiten Amsterdam hieraan?

‘In heel Nederland neemt het lerarentekort in rap tempo toe, dus de kennis vanuit het LerarenLab is superrelevant voor andere gemeenten. Daar hebben scholen hopelijk nog lucht en ruimte om te voorkomen in plaats van genezen. We organiseren overigens vanuit het programma Ontwikkelkracht ook landelijke labdagen waar scholen uit heel Nederland welkom zijn (zie de achterzijde voor meer informatie)’. ■

Inge de Wolf is medeoprichter en directeur van Education Lab en hoogleraar Co-creatie en Evaluatie in het Onderwijs.

Inge de Wolf

Onderwijsprofessionals buiten Amsterdam zijn welkom bij co-creatielabs van het landelijke programma Ontwikkelkracht.

Kennis delen over gedrag

Twaalf jaar geleden vond basisschool De Driemaster in Amsterdam-Noord dat ze meer aandacht moesten besteden aan gedrag. Nu trainen ze leraren van andere scholen om via onder meer rollenspellen het schoolgedrag van leerlingen te verbeteren.

Frikandel! Een aantal leerlingen staat op en gaat ergens anders zitten. Maar omdat er een stoel te weinig is, blijft er één leerling staan. 'Kroket!' roept die en nu staan andere leerlingen op om een ander plekje te zoeken. 'Frituurpan!' Nu komt de hele groep in beweging. Het is een voorbeeld van een laagdrempelig spelletje dat geregeld gespeeld wordt op de Driemaster. De bedoeling is dat leerlingen een ander plekje zoeken, waarbij ze rekening houden met elkaar.

'Als je me vraagt waarom gedrag hier op school een belangrijk thema is,' zegt schoolleider Justa Heijm, 'zou ik die vraag met een tegenvraag willen beantwoorden: waarom is gedrag niet op elke school een belangrijk thema?' Toen er ruim twaalf jaar geleden werd gepleit om ook voor gedrag en sociaal-emotionele ontwikkeling een methode aan te schaffen, onderzocht Heijm met haar team wat voor methodes er waren, wat het beste paste bij hun leerlingen én leraren, maar vooral ook wat bewezen effectief was.

'We kwamen uit bij de Kanjertraining,' vertelt Cindy Keijzer, leraar van groep 8, gedragspecialist en Kanjercoordinator op De Driemaster. 'Sindsdien staat er in alle klassen wekelijks een uur Kanjerles op het rooster. Met bijvoorbeeld spelletjes als Frituurpan. Maar het gaat veel verder dan alleen spelletjes; het is best een intensieve methode.' Zo is er wekelijks aandacht voor verschillende soorten gedrag, waarbij in de klas situaties worden nagespeeld.

Met die Kanjerlessen werkt de school gericht aan het gedrag van leerlingen. Want als het gedrag positief is, heeft dat een positief effect op de leerprestaties. Heijm: 'Gedrag structureel een plek geven, werkt vooral preventief. Daar zijn we als school best strikt

in. Je kunt de neiging hebben, als alles goed gaat of een andere les uitloopt, om de Kanjerles een keertje over te slaan. Dat doen wij niet, we vinden die Kanjerlessen heel belangrijk.' Dat is in de hele school duidelijk zichtbaar: in elke klas hangt een poster met de principes van de Kanjertraining.

Vertrouwen

Over de gedragsaanpak in school is De Driemaster heel open naar de ouders. Sterker nog, het thuisfront

'Structurele aandacht voor gedrag werkt preventief'

Leraar Cindy Keijzer (links) en schoolleider Justa Heijm van De Driemaster delen hun gedragsaanpak met andere scholen

wordt deelgenoot gemaakt. Heijm: 'Ouders vertrouwen ons hun liefste bezit toe, hun kind. Dan vind ik het niet meer dan normaal om te laten zien wat we hier op school doen om die kinderen zo goed mogelijk te begeleiden. Ook op sociaal vlak.' En daarom is er af en toe een moment waarop ouders mee kunnen draaien in de Kanjerles en dus ook bijvoorbeeld Frituurpan spelen. 'We merken dat dat op prijs wordt gesteld,' zegt Heijm. 'Ouders doen echt moeite om bij die momenten aanwezig te zijn.'

Gaat er daardoor nooit iets mis op de Driemaster? 'Natuurlijk zijn er wel eens ruzies,' zegt Keijzer. 'Maar wat wij belangrijk vinden, is dat de aanpak schoolbreed voor iedereen hetzelfde is. Alle leerlingen, van groep 1 tot en met groep 8, leren op dezelfde manier met problemen om te gaan.' Dankzij de Kanjertraining – met als belangrijkste principe 'wij vertrouwen elkaar' – zijn leerlingen in staat bij ruzies zelf in te grijpen. 'En als ze er toch niet uitkomen, kunnen ze een leraar inschakelen,' zegt Keijzer.

'Ik geef les in groep 8, maar als ik moet ingrijpen bij een ruzie van leerlingen in groep 6, weten ze wat ze aan mij hebben. Ook al kennen ze mij niet.'

Evidence-informed

Via ONA trainen Heijm, Keijzer en nog een collega nu leraren van andere scholen. 'Het is mooi hoe we in de training van elkaar leren,' zegt Keijzer. 'Elk van de vier ONA-onderzoeksscholen heeft zijn eigen expertise. Onze training heet 'Leren begint bij goed gedrag'. We willen daarmee niet beweren dat leren bij goed gedrag vanzelf gaat. Maar we zien wel dat in klassen waar veel lastig of uitdagend gedrag is, leerlingen zich slecht kunnen concentreren en beduidend meer moeite moeten doen om zich de lesstof eigen te maken.' 'In de training vertellen we niet zomaar wat we doen,' vult Heijm aan. 'We

'Gedrag is een vak, net als rekenen'

promoten ook niet per se de Kanjertraining. Ons verhaal is breder en evidence-informed. Wat zegt de wetenschap over gedrag in de klas? Als je je aan een aantal bewezen basisprincipes houdt, maakt het niet uit welke methode je gebruikt.' Eén van de dingen die uit onderzoek blijkt, is bijvoorbeeld dat gedrag een 'vak' is dat je aangeleerd moet krijgen, net als lezen of rekenen. 'Je kunt niet van een kind verwachten dat als hij het niet aangeleerd krijgt, dus zonder goede instructie en voorbeelden, vanzelf weet hoe hij op een goede manier grenzen aangeeft of ruzies kan oplossen.' Eén van de uitgangspunten is een beperkt aantal regels die voor iedereen – dus leerlingen, leraren én ouders – duidelijk zijn. En daar voortdurend, telkens opnieuw, aandacht aan besteden. Kortom: expliciete aandacht en doelen voor gedrag zijn belangrijk. 'Dat maakt dat het werkt,' stelt Heijm.

Het idee achter de trainingen die De Driemaster geeft, is niet alleen dat scholen zelf met de opgedane kennis aan de slag gaan. Uiteindelijk is het de bedoeling dat deelnemende scholen op hun beurt zorgen voor verdere verspreiding. 'Zo heb ik de training die we begin april voor de ONA-scholen hebben gegeven, ook verzorgd voor de scholen binnen onze stichting,' vertelt Heijm. 'Dat is één van de pijlers van ONA: niet allemaal zelf het wiel uitvinden en kennis binnen de school houden, maar die kennis juist delen zodat we leren van elkaar. Samen kunnen we zorgen voor een olievlekwerking en zo het onderwijs naar een hoger niveau tillen.' ■

Scan de QR-code voor het actuele aanbod rond het thema gedrag bij ONA.

Geef leerlingen meer regie

Basisschool Wereldwijs in Amsterdam-Zuidoost biedt masterclasses voor collega-scholen over een formatieve aanpak. Door leerlingen te helpen zichzelf in te schalen, geef je ze inzicht in hun leerproces. Een trainer en deelnemer vertellen.

DE TRAINER

Famke Mochel | leraar groep 8 | trainer masterclass formatief evalueren

‘Als jij je leerlingen indeelt in niveaugroepen, begrijpen zij dan waarom ze in die ene groep zitten? Onze school pakt het anders aan en daar gaat onze drie uur durende masterclass over: help leerlingen zichzelf in te schalen. Dat is een formatieve aanpak, waarmee

leerlingen leren zien waar ze staan, waar ze heen gaan en wat ze nog nodig hebben. Als leraar formuleer je een helder leerdoel, bijvoorbeeld: ‘Ik kan

procenten koppelen aan breuken, kommagetallen en verhoudingen’. Dit deel je op in drie succescriteria die de route naar het doel markeren, zoals: ‘Ik weet

wat percentages en breuken zijn’. Leerlingen schalen zichzelf in bij een van deze succescriteria, dus bij het stukje van het leerdoel dat ze al denken te beheersen. We geven de masterclass zoals we een les op onze school geven: we laten deelnemers zichzelf inschalen ten opzichte van het doel van de cursus. Na theorie over formatief evalueren gaan ze in teams met een leerdoel uit hun eigen lessen aan de slag. Een deelnemer die zegt het al beter te snappen, komt bijvoorbeeld bij iemand die nog twijfelt zodat ze elkaar kunnen helpen. Ervaringen uit de praktijk brengen het gesprek op gang, ook tussen deelnemers. Ze vertellen wat ze nog moeilijk vinden en vragen hoe anderen het zouden aanpakken. Het is nodig dat deelnemers zich kwetsbaar durven opstellen, ook omdat ze naar leerlingen zullen moeten uitdragen dat het oké is om iets nog niet te weten.

Wat kan deze formatieve werkwijze je brengen? Die vraag helpt deelnemers vaak verder. Aan het begin

‘Onze boodschap? Laat leerlingen zichzelf inschalen’

Aan de slag in een leertraject

Naast een masterclass biedt Wereldwijs ook intensievere leertrajecten over formatief evalueren. In vier ochtenden doorlopen scholen een traject op maat over de vraag: hoe stap je duurzaam over op formatief evalueren in de hele school?

‘Wat heeft de leerling eraan? Dat is de vraag die je altijd weer zou moeten stellen, ook bij doelen op schoolniveau,’ vertelt trainer en schoolleider Paula Hoonhout. ‘Dat geven we schoolleiders en teams van collega-scholen mee over formatief evalueren. Je begint op klasniveau, waarna je de manier van werken kunt uitbreiden naar je ontwikkelteams of per bouw. Zorg dat je gewend raakt aan de formatieve taal en werkwijze. Voor de doelen die je jezelf als school stelt, kun je op vergelijkbare wijze nagaan: wat zijn onze succescriteria, hoe kunnen we evalueren waar we staan?’

Wereldwijs begon zelf ook ooit bij de vraag wat hun leerlingen nodig hebben. Hoonhout: ‘Een superstevige basis in taal en rekenen natuurlijk, maar ook zelfregulatie en ‘leren leren’. Onze leerlingen krijgen lang niet altijd de gewenste ondersteuning vanuit thuis, ze moeten zichzelf motiveren. Het helpt hen in hun verdere leven als ze met die bagage van de basisschool af komen.’

In de masterclasses en het leertraject gebruikt Wereldwijs onderzoek naar *formative assessment* van onder anderen Dylan William, John Hattie en Shirley Clark, maar ook handreikingen van SLO en *Ken je leerling* uit de *Didactief*-boekenreeks. ‘Deelnemers ontdekken wat hun volgende stap kan zijn. Wij hebben een coachende rol, vragen door en helpen prioriteren. Kort gezegd proberen we scholen verder op weg te helpen naar een optimale feedbackcultuur.’

en eind van de les geeft het inschalen je meteen een informeel observatiemoment. Je kunt het makkelijk in je les verwerken. En het kan bijdragen aan een positief klasklimaat. De focus ligt op wat een leerling al wél kan. Tegelijk heb je als leraar vlot in de gaten wie extra uitleg nodig heeft. In de masterclass geef ik collega-leraren kennis en tips mee, vanuit de literatuur maar vooral ook vanuit mijn eigen ervaring en enthousiasme over deze aanpak. Dat steekt erg aan, merk ik.'

DE DEELNEMER

Anne de Rooij | leraar groep 4 | deelnemer masterclass formatief evalueren

'De term formatief evalueren kende ik wel, maar ik deed er nog niet zoveel mee. Als lid van het ontwikkelteam rekenen op onze school denk ik mee over ons rekenonderwijs en hoe we dat kunnen verbeteren. Voor het differentiëren lijkt een formatieve werkwijze ons een goede stap. We willen leerlingen niet meer vastzetten in niveaugroepen, maar flexibeler kijken hoe ze groeien. Daarvoor leerde ik bij de masterclass een concrete aanpak. We hebben geoefend met het formuleren van een rekendoel en het opdelen daarvan in drie succescriteria, oftewel subdoelen, waarop leerlingen zichzelf kunnen inschalen. Op basis daarvan bepaal je vervolgens de verlangde instructie. Dat maakt het compact: ik laat leerlingen zelf meedenken, terwijl ik als leraar de beheersing en de hiaten beter kan plaatsen. De dag na de masterclass heb ik deze werkwijze meteen uitgetoetst in mijn eigen les. Met de

tool Gynzy zette ik op het digibord het lesdoel bovenaan, met daaronder de drie gekleurde succescriteria. Zo was het ook in de masterclass aanbod gekomen. Ik begon de les met uitleg van de werkwijze. Vervolgens ging ik bij elke leerling langs met de vraag waar ze zichzelf inschaalden en sleepte hun namen naar de betreffende kleur. Als leerlingen gedurende de les ontdekten dat ze het bijvoorbeeld best makkelijk vonden, liepen ze naar het digibord en schoven ze hun naam naar het volgende succescriterium. Het verraste me hoe snel ze dit oppikten, zelfs in groep 4. Voorwaarde is wel een veilige setting: ik benoemde duidelijk dat iedereen het in z'n eigen tempo mag doen. Na afloop maakte ik een printje van het digibordscherm met het overzicht waar de leerlingen stonden; handig voor de volgende les.

Ik wil deze aanpak de komende tijd blijven uitproberen en meenemen in het ontwikkelteam. Het inschalen door leerlingen zelf is best een grote verandering, die toch makkelijk is in te voeren. Als ik wat zendingswerk verricht, zullen collega's het vast ook gauw oppakken. De crux wordt de fase daarna: de formatieve werkwijze doorvoeren in de hele school, ook in rapportgesprekken bijvoorbeeld. Maar dit is alvast een super praktisch begin.' ■

'De volgende dag heb ik het gelijk uitgetoetst'

Scan de QR-code voor het actuele aanbod van masterclasses, trainingen en leertrajecten bij Wereldwijs.

Doe ook mee!

Kom kennismaken op woensdag 25 september!

Voor het Amsterdamse onderwijs

ONA is er voor alle Amsterdamse basisscholen en onderwijsprofessionals. Want op welke school je ook werkt, er is altijd ruimte voor (onderwijs)verbetering!

Hoe doe je mee? Start bijvoorbeeld met het volgen van één van onze masterclasses of trainingen, waarin je laagdrempelig kennismaakt met onze werkwijze en aanpak. De intensieve leertrajecten zijn vooral geschikt voor schoolteams die al beter weten wat hun verbeterbehoefte is en zich verder willen verdiepen in een bepaald thema.

Alle professionaliseringsactiviteiten worden aangeboden door expertleraren van de vier ONA-onderzoeksscholen. Zij weten uit eigen ervaring wat er komt kijken bij onderwijsverbetering.

Ga voor het complete aanbod naar ona.amsterdam.

Je bent van harte welkom op woensdag 25 september 2024 tijdens onze inspiratiemiddag voor alle onderwijsprofessionals werkzaam in het Amsterdamse basisonderwijs. Of je nog onbekend bent met ONA of ons al langer kent: kom kennismaken, kennis delen en je kennis vergroten! Ben jij erbij? **Scan de QR-code voor meer informatie en aanmelding.***

* Alleen voor Amsterdamse onderwijsprofessionals, (po) wetenschappers en beleidsmakers.

ONA

Landelijk programma Ontwikkelkracht

Werk je buiten Amsterdam en wil je je onderwijs vernieuwen met een bewezen effectieve aanpak? Dat kan binnen Ontwikkelkracht. Het voorbeeld van ONA was aanleiding voor de overheid om landelijk te investeren in een programma waarin de kracht van praktijkervaring en inzichten uit onderzoek samenkomen. Ontwikkelkracht helpt schoolteams in het primair, voorgezet en speciaal onderwijs om hun onderwijs blijvend te verbeteren.

Ontwikkelkracht heeft vier pijlers: onderzoeken en verbetercultuur, kennisdeling, co-creatielabs en expertscholen. Education Lab NL, initiatiefnemer van ONA, is ook initiatiefnemer van de co-creatielabs Taallab en LerarenLab van Ontwikkelkracht.

Kijk voor meer informatie op programmaontwikkelkracht.nl.

Doe mee met Taallab!

Komend schooljaar kun je binnen Ontwikkelkracht Taallab meedoen aan een effectonderzoek van Pageturner: een veelbelovend ouderprogramma om taalachterstanden bij kleuters in groep 1 en 2 te verkleinen. Pageturner heeft als doel voorlezen onderdeel te maken van de dagelijkse routine thuis. Scholen krijgen subsidie voor hun deelname. Nieuwsgierig naar Pageturner? **Scan de QR-code voor meer informatie.**

ontwikkel
kracht